

O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK ETIKA VA TAKTIKANI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Xoliqova Durdonaxon

University Of Business and Science

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 2 kurs talabasi

Abdullayeva Muslima

University Of Business and Science

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 2 kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20539297>

Annotatsiya:

Ushbu maqolada o'qituvchi faoliyatida pedagogik etika va taktikani rivojlantirishning nazariy hamda amaliy jihatlari yoritilgan. Pedagogik etika va taktikaning mazmun-mohiyati, ta'lim jarayonidagi ahamiyati hamda ularni takomillashtirish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, o'qituvchining kasbiy mahoratini oshirish, samarali muloqot madaniyatini shakllantirish va ta'lim sifatini yaxshilashdagi o'rni ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik etika, pedagogik taktika, o'qituvchi faoliyati, kasbiy mahorat, ta'lim jarayoni, muloqot madaniyati, axloqiy me'yorlar, pedagogik kompetensiya.

Abstract:

This article examines the theoretical and practical aspects of developing pedagogical ethics and tact in teachers' professional activities. The essence and significance of pedagogical ethics and tact in the educational process are analyzed, as well as ways of improving them. The article also highlights the role of professional competence, effective communication culture, and ethical behavior in enhancing the quality of education.

Keywords: pedagogical ethics, pedagogical tact, teacher activity, professional competence, educational process, communication culture, ethical standards, pedagogical skills.

Аннотация:

В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты развития педагогической этики и такта в профессиональной деятельности учителя. Проанализированы сущность и значение педагогической этики и такта в образовательном процессе, а также пути их совершенствования. Особое внимание уделяется повышению профессионального мастерства педагога, формированию культуры общения и улучшению качества образования.

Ключевые слова: педагогическая этика, педагогический такт, деятельность учителя, профессиональное мастерство, образовательный процесс, культура общения, этические нормы, педагогическая компетентность.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'qituvchi shaxsiga va uning kasbiy faoliyatiga bo'lgan talablarni yanada oshirmoqda. Zamonaviy o'qituvchi nafaqat chuqur bilimga ega mutaxassis, balki yuksak axloqiy fazilatlar sohibi, pedagogik mahorat va muloqot madaniyatiga ega bo'lgan shaxs bo'lishi zarur. Shu jihatdan pedagogik etika va pedagogik taktika o'qituvchi kasbiy faoliyatining ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

Pedagogik etika o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni axloqiy me'yorlar asosida tashkil etishga xizmat qilsa, pedagogik taktika turli pedagogik vaziyatlarda to'g'ri va oqilona yo'l tutish, o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini inobatga olgan holda samarali muloqotni yo'lga

qo'yishni ta'minlaydi. Ushbu sifatlar o'qituvchining kasbiy nufuzini oshirish, ta'lim-tarbiya samaradorligini ta'minlash hamda barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi o'qituvchi faoliyatida pedagogik etika va taktikani rivojlantirishning ahamiyatini yoritish, ularning mazmun-mohiyatini tahlil qilish hamda takomillashtirishning samarali yo'llarini ko'rsatib berishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Pedagogik etika va pedagogik taktika masalalari pedagogika fanida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Mazkur muammo yuzasidan olib borilgan ilmiy izlanishlar o'qituvchi shaxsining kasbiy va axloqiy sifatlarini rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligini ko'rsatadi.

Pedagogika nazariyasining asoschilaridan biri bo'lgan Konstantin Ushinskiy o'qituvchining shaxsiy namunasi va axloqiy fazilatlarini ta'lim-tarbiya jarayonida hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan. Uning fikricha, pedagogning ma'naviy qiyofasi o'quvchilar tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Anton Makarenko pedagogik takti o'qituvchining eng muhim kasbiy sifatlaridan biri sifatida baholab, ta'lim jarayonida talabchanlik va hurmat uyg'unligini saqlash zarurligini qayd etgan. Olim pedagogik ta'sirning samaradorligi o'qituvchining vaziyatga mos ravishda to'g'ri yondashuvni tanlay olishiga bog'liqligini ta'kidlaydi.

Vasiliy Suxomlinskiy asarlarida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi insonparvarlikka asoslangan munosabatlar masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. U pedagogik etikani shaxsni hurmat qilish, unga ishonch bildirish va individual yondashuv tamoyillari bilan bog'laydi.

Mahalliy pedagog olimlarning tadqiqotlarida ham pedagogik etika va taktika masalalari keng yoritilgan. Ular o'qituvchining kasbiy kompetentligini rivojlantirish, pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirish hamda zamonaviy ta'lim sharoitida axloqiy me'yorlarga rioya qilishning ahamiyatini asoslab berganlar.

O'zbekiston pedagog olimlarining qarashlari

O'zbekiston pedagogika fanida o'qituvchining kasbiy mahorati, pedagogik odobi va muloqot madaniyatini rivojlantirish masalalari ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, professor J. Hasanboyev pedagogik etika o'qituvchining kasbiy kompetentligining muhim tarkibiy qismi ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, pedagogning axloqiy madaniyati va kasbiy mas'uliyati ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

O'. Tolipov va M. Usmonboyeva o'z tadqiqotlarida zamonaviy pedagogning nafaqat chuqur bilimga ega bo'lishi, balki yuksak muloqot madaniyati va pedagogik taktga ham ega bo'lishi zarurligini qayd etadilar. Olimlar pedagogik takt o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda samarali pedagogik ta'sir ko'rsatish imkonini berishini ta'kidlaydilar.

N. Azizxo'jayeva pedagogik mahoratning muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida pedagogik etikani e'tirof etadi. Uning fikricha, o'qituvchi o'z faoliyatida insonparvarlik, adolat, xolislik va mas'uliyat tamoyillariga amal qilishi zarur. Bu esa o'quvchilar bilan sog'lom pedagogik munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

M. Ochilovning ilmiy ishlarida pedagogik odob va muomala madaniyatining o'qituvchi faoliyatidagi o'rni keng yoritilgan. Olimning ta'kidlashicha, pedagogik odob o'qituvchining kasbiy nufuzini oshiradi, o'quvchilar va ota-onalar bilan samarali hamkorlikni ta'minlaydi hamda ta'lim sifatini yaxshilashga yordam beraadi

Xulosa. Pedagogik etika va pedagogik taktika o'qituvchining kasbiy faoliyatida muhim o'rin egallaydi. Ular o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida sog'lom pedagogik munosabatlarni shakllantirish, ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish hamda shaxs kamolotini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Tadqiqotlar va ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagogik etika o'qituvchining axloqiy me'yorlarga rioya etishi, adolatli va mas'uliyatli faoliyat yuritishini ta'minlasa, pedagogik taktika turli pedagogik vaziyatlarda oqilona qaror qabul qilish va samarali muloqotni yo'lga qo'yishga xizmat qiladi. Ushbu sifatlarni rivojlantirish o'qituvchidan doimiy ravishda o'z ustida ishlashni, kasbiy bilim va ko'nikmalarini takomillashtirib borishni talab etadi.

Shu bois zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik etika va taktikani rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish, o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini oshirish, muloqot madaniyatini yuksaltirish hamda innovatsion pedagogik yondashuvlarni keng qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatining oshishiga va har tomonlama barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari pedagogik etika o'qituvchining kasbiy madaniyati va axloqiy mas'uliyatini belgilashini, pedagogik takt esa ta'lim jarayonida samarali muloqot va individual yondashuvni ta'minlashini ko'rsatdi. Shu bois pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi jarayonida pedagogik etika va taktika ko'nikmalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik etika va taktikani takomillashtirish o'qituvchining kasbiy kompetentligini oshirish, ta'lim sifatini yaxshilash hamda barkamol avlodni tarbiyalashning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli pedagoglarning uzluksiz malaka oshirishi, o'z ustida muntazam ishlashi va ilg'or pedagogik tajribalarni o'zlashtirib borishi dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ushinskiy K.D. Inson tarbiya predmeti sifatida. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Makarenko A.S. Pedagogik poema. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
3. Suxomlinskiy V.A. Bolalarga qalbimni beraman. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Hasanboyev J., To'raqulov X., Haydarov M. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Ochilov M. Pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
6. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
7. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
8. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2019–2025.
10. Pedagogika nazariyasi va tarixi bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023.